

Kaupunkiopastuksen periaatteet

<https://kaupunkitilaohje.hel.fi/kortti/kaupunkiopastuksen-periaatteet/>

Ohje käsittää fyysisen opastuksen, joka ei ole liikennelain piirissä olevaa opastusta.

Laadukas opastus tukee reitin hahmottumista eri kaupunkitiloissa ja helpottaa suuntautumista matkan aikana. Helsingin kaupunkiopastejärjestelmä on selkeä, koordinoitu, korkeatasoinen ja tulevaisuuden tarpeet huomioiva. Selkeät ja helppotajuiset symbolit sekä selkokieli sopivat hyvin opasteisiin. Graafinen ilme on Helsingin ohjeen mukainen.

Fyysisten opasteiden ja opastekokonaisuuksien suunnittelu

Opasteet ja opastekokonaisuudet suunnitellaan käyttäjälähtöisesti ja kohteeseen sopiviksi. Kokonaisuudet ovat kattavia, ja niiden reitit jatkuvat katkeamatta kohteeseen asti. Erilaisia opastetyyppejä ovat muun muassa karttataulut, viitat, reittiopasteet, nimikilvet ja kohdeopasteet.

Opastekokonaisuuksien suunnitteluun kuuluvat konseptointi, sijoitussuunnitelmat, graafinen suunnittelu, sisältösuunnittelu ja muotoilu. Koordinoitu opastekokonaisuus auttaa liikkujaa yhdistämään eri tasoista informaatiota ja muodostamaan näin kokonaiskuvan opastettavasta alueesta.

Opastuskokonaisuus sisältää opastelaitteiden hierarkkisen ryhmityksen, joka pohjautuu tehtyyn alue- ja tarvehierarkia-analyysiin.

Jokaisen opasteen tulisi olla sisällöltään tarkoituksenmukainen ja kullakin opastetyypillä on tietty palvelutaso, kts. kuva "Opastetyypit".

Koontiopaste:

Koontiopasteesta saa käsityksen koko alueen mittakaavasta ja etäisyyksistä. Koontiopasteen tietojen avulla käyttäjä voi tutkia mahdollisia kohteita ja suunnitella kuljettavan reitin.

Alueopaste:

Alueopaste on pienempi kuin koontiopaste. Se sisältää aluekartan, julkisen liikenteen tiedot ja lähialueiden kohteiden opastuksen.

Suuntaopaste:

Suuntaopaste tukee koonti- ja alueopasteilla valittuja ja suunniteltuja reittejä ja auttaa käyttäjää pitämään oikean suunnan.

Ohjaava opaste:

Ohjaava opaste sisältää vain yhden tai kahden kohteen tiedot, suunnan ja etäisyyden.

Kohdeopaste:

Kohdeopaste kertoo kohteen historian, taustan ja tarinan.

Yksittäinen palvelu:

Yksittäisen palvelun merkki kertoo käyttäjälle tarkennetun tiedon esim. WC, metro, esteetön kulku tai vaikkapa kulttuuripalvelu.

Vahvenne:

Vahvenne tukee ja ohjaa kulkijan matkaa valitulla reitillä.

(Opastukseen luetaan myös sähköiset opastenäytöt ja ohjaavat materiaalit ja äänet)

Opasteiden sijoittelu

Opasteet sijoitetaan niin, että ne on helppo havaita. Opasteet sijoitetaan esteettömästi ja ne seuraavat katseen suuntaa kulkureiteillä. Opaste ei saa olla esteenä kulkureitillä, eikä sitä lukeva henkilö saa estää ohikulkua. Läheltä luettavat opasteet sijoitetaan silmän, eli noin 1400–1600 mm:n, korkeudelle.

Opasteiden sijoittelua suunniteltaessa tulee ottaa huomioon myös opasteen sisällön asettamat vaatimukset. Esimerkiksi kattavamman alueen opastusjärjestelmää esittävät opastepylväät asetetaan risteyksiin, joissa eri kulkumuotojen reitit kohtaavat, tai muihin vastaaviin paikkoihin, joissa on luonnollista hakea yksityiskohtaisempaa tietoa. Matkan aikana tiedon seuraamisen tulee olla nopeaa ja helppoa. Paikallisen reittitiedon viitat sijoitetaan reittien varrelle, jotta kulkija voi seurata reitin etenemistä määränpäähän.

Visuaaliset laatuvaatimukset

Helsingin opasteilla on yhtenäinen ilme ja ne sopivat ympäristöönsä. Opasteet täyttävät myös visuaaliselta ilmeeltään esteettömyyden vaatimukset. Opastekokonaisuuksien väri on yhtenäinen, ja opasteen taustan ja sisällön välisen tummuuskontrastin tulee erottua selkeästi. Tunnusvärejä voidaan käyttää antamaan lisätietoa opaste- tai reittikokonaisuudesta.

Opasteen ympäristössä tulee olla riittävä, tasainen ja häikäisemätön valaistus. Jos opaste on sisältäpäin valaistu, pohjan on oltava tumma ja kirjainten vaaleat. Pinta ei saa kiiltää tai heijastaa

valoa.

Opasteen taustan ja sisällön välisen tummuuskontrastin tulee olla mahdollisimman suuri. Parhaiten näkyvät vaaleat kirjaimet tummalla pohjalla.

Sopivat kirjasinkoot ovat:

- väh. 15 mm: opasteet, joita luetaan niiden välittömässä läheisyydessä
- 25-40 mm: sijainti- ja suuntaopasteet, joita luetaan muutaman metrin etäisyydeltä.
- 70-100 mm: opasteet, jotka luetaan 1-3 m etäisyydeltä
- 100 mm: yli kahden metrin korkeudella sijaitsevat opasteet

Typografia

Opasteissa käytetään kauttaaltaan Helsingin omaa kirjaintyyliä; Helsinki Grotesk -fonttiperheen Medium-leikkausta. Riviväli on 100 % pistekoosta. . Opasteissa on käytössä pääosin ainoastaan yksi leikkaus, Helsinki Grotesk Medium.

Kapiteeli-H-kirjaimen korkeus määrittää:

- Tekstien etäisyyden opasteen reunasta
- Minimietäisyyden tekstien ja ikonien välillä

Reititys- ja tiedotusjärjestelmiin ei saa yhdistää mainoksia.

Helsinki-tunnuksen käyttäminen opasteissa

Helsinki-tunnusta käytetään esimerkiksi kaupungin toimitila-, suunta- ja aulaopasteissa. Tunnusta käytettäessä on huomioitava tunnukselle määritetty suoja-alue. Suurissa opasteinnoissa tunnus voidaan sijoittaa kuvan (Helsinki-tunnus) mukaisesti, kuitenkin niin että tunnuksen suoja-alue otetaan huomioon.

Helsingin graafisesta ohjeistosta löytyvät tarkemmat ohjeet tunnusten ja elementtien sijoittamiseen esimerkiksi silloin, kun Helsinki-tunnus esiintyy yhdessä muiden toimijoiden kanssa tai kun halutaan käyttää irtileikattua tai erilliselle pinnalle painettuja tunnuksia.

Rakenteellinen muotoilu

Opasteiden kotelon tai levyn, informaatio-osan, kiinnikkeiden sekä sähkölaitteiden ja muiden osien tulee kestää opasteen sijoituspaikan ympäristöolosuhteet. Ensisijaisesti huomioon otettavia haasteita asennuspaikoilla ovat pöly, mekaaninen rasitus, kosteus, pakkanen, tuuli, auringonvalo (UV-säteily), ilman lämpötila sekä mahdollisesti laitteiden oma lämmöntuotanto.

Materiaalivalinnat ja pintakäsittelyt tehdään Kaupunkikalusteohjeen suositusten mukaisesti.

Opasteen graafisen, kuvia ja tekstejä sisältävän pinnan määrittäminen tehdään siten, että pinta kestää ulkotilojen vaativat olosuhteet. Pintamateriaali on kiiltämätön ja heijastamaton. Mikäli pintamateriaalina käytetään lasia, tarvittava tummuuskontrasti tekstiä varten saadaan aikaan esimerkiksi hiekkapuhallusta jäljittelevillä kalvoilla

Esteetön opastus

Esteetön opastus toteutuu, kun

- opasteet sijaitsevat helposti havaittavassa paikassa, opasteen tekstisisältö silmän korkeudella
- opasteen kohdalla on häikäisemätön ja riittävä valaistus
- opasteet sijaitsevat kulkureitin sivussa ja niiden ääreen on esteetön pääsy
- opasteen teksti tai symboli erottuu tummuuskontrastina taustastaan
- opasteen pinta on himmeä ja häikäisemätön
- kulkureiteillä käytetään opastavia materiaaleja
- kulkureitti erottuu tummuus- ja materiaalikontrastilla ympäristöstä

Opastettavalle alueelle on mahdollisesti laadittu alueellinen esteettömyyssuunnitelma, jossa määritellään alueelliset esteettömyyden tasovaatimukset, perus- ja erikoistason alueet sekä esteetön reitti.

Kuvat

Image not found or type unknown

Opastetyypit.

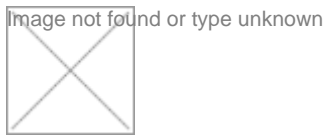
Kuvalähde: Opastepilotti, Kävelykeskustan opastaminen ja vuosaaren esimerkki, 2012.

Image not found or type unknown

Helsinki-tunnus ja sen suoja-alue sekä tunnuksen asettelu suurille opastepinnoille.

Kuvalähde: Helsinki, visuaalisen ilmeen ohjeisto, 2017

Helsingin kaupungin infotaulu. Suunnittelu WSP Finland, 2016

Helsingin ohjeet ja linjaukset

- Kaupunkiympäristön visuaalisen ilmeen ohjeisto, Helsingin kaupunki
- Helsinki kaikille, Helsingin kaupunki, osoitteessa <https://www.hel.fi/helsinkikaikille/fi>
- Kulttuurikeskustan esille tuominen ja näkökohtia Helsingin opastuksesta: työryhmän loppuraportti. Helsingin kaupunki, kulttuurikeskustaryhmä KET, 2007. (tallennetaan dimaan)
- Opastuskonsepti: Kävelykeskustan opastaminen ja Vuosaaren esimerkki. Helsingin kaupungin rakennusvirasto & Sito, 2012. (tallennetaan dimaan)
- Pyöräilyopastuksen kehittämisperiaatteet. Helsingin kaupungin rakennusvirasto & WSP Finland Oy, 2012. (tallennetaan dimaan)
- Rastilan leirintäalueen opastussuunnitelma: 1. vaiheen suunnitelmaraportti. WSP Finland Oy, 2013. (tallennetaan dimaan)

Lisätiedot ja -lähteet

- Ruskovaara, A., toim. (2009) *Rakennetun ympäristön esteettömyyskarttoitus*. Helsinki: Invalidiliitto ry:n julkaisu.
- *Rakennetun ympäristön esteettömyys ja opasteet*, Näkövammaisten liitto ry. Haettu osoitteesta <https://www.nkl.fi/fi/etusivu/saavutettavuus-esteettomyys/rakennetun-ympariston-esteettomyys-ja-opasteet>
- HSL:n pyöräparkkien opastus: <https://www.hsl.fi/tyyliopas/pyoraparkkien-opastusmerkinnat>

Katso myös

[KAUPUNKIKALUSTEMALLISTO](#), [Muotopaletti](#), [Materiaalipaletti](#)

Hakusanat

[opaste](#), [opastus](#), [opasteet](#), [opaskartta](#), [piktogrammi](#)